

BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Ann-Margreth har ordet...

Höstens första rejäla storm har just lagt sig och träden börjar bli vinterkala. Vårt seminarium i september bjöd på desto mera färger och var mycket lyckat. Rapporten från seminariet har skickats till deltagare och föreläsare men finns också att läsa på hemsidan.

Med detta utskick brukar ni få årets Småskrift, men styrelsen har beslutat att 2013 års upplaga i stället kommer till er månadsskiftet januari/februari 2014. Orsaken är att innehållet knyter an till statyn av Elin Wägner, som invigs i Stockholm helgen 17-18 maj. Siri Derkert som har gjort statyn är huvudperson i småskriften.

Samtidigt med småskriften skickar vi en inbjudan till årsmötet och festprogram i Börssalen den 17 maj. Tillsammans med Selma Lagerlöf-sällskapet firar vi den första och andra kvinnan i Svenska Akademien för 100 resp. 70 år sedan. Styrelsen har tillsatt en resegrupp som ska ta fram ett förslag till gemensam bussresa för oss som kommer söderifrån. Detta erbjudande och mer information kommer tillsammans med småskriften.

DET FRIA ORDET heter en satsning som Växjö kommun har inlett under hösten och som ska utmynna i ett antal aktiviteter och visa på Växjös åtagande som mottagar-kommun för författare i exil. Det finns även tankar om ett "Författarnas hus". En del av projektet är att lyfta fram Elin Wägner, Pär Lagerqvist och Vilhelm Moberg för att försöka få nya generationer att läsa deras böcker. Vid två tillfällen nu i höst kommer vi i Elin Wägner-sällskapet få möjlighet att framträda och tala om Elins betydelse i detta sammanhang.

Ann-Margreth Willebrand, ordförande

Från jord till bord

Elin Wägner-dagarna på S:t Sigfrid handlade om odling, mat och tillsatser. Vi hade två fullmatade dagar som inramade utdelandet av Väckarklockan till *Mats-Eric Nilsson*. Extra roligt var det att vi hade träffat rätt med valet av pristagare då det under året har varit ett antal matskandaler som ökat intresset för matfrågan.

Årets Väckarklocka Mats-Eric Nilsson

Ett femtiotal deltagare fick först lyssna till *Karin Sahlström*, ordförande i Flory Gate-stiftelsen "Fred med jorden". Hon berättade om verksamheten och sina personliga möten med Flory Gate samt berörde samarbetet och vänskapen mellan Flory och Elin.

Stiftelsen delar varje år ut stipendium till någon som bedriver ekologisk odling. En tidigare stipendiat, *Elisabeth Hansson* från Bjärhus, fanns på plats och berättade livfullt om arbetet med att bedriva ett ekologiskt jordbruk.

Under rubriken "Som en bränd söndagsstek – kvinnor mat och makt" jämförde därefter *Peter Forsgren* hur förhållandet till mat skildras på olika vis i tre av Elins romaner *Pennskaftet*, *Norrullsligan* och *Den namnlösa*. Väl värda att läsa!

Efter lunch delades sedan Väckarklockan ut till *Mats-Eric Nilsson* som höll sin föreläsning "I pulvermosets land" inför ca 170 intresserade åhörare. Han tog bl.a. exempel från sin senaste bok *Saltad nota*, som berör fusket i restaurangbranschen.

I anslutning till föreläsningen berättade husmor *Mia Bergqvist* om skolans arbete med den KRAV-certifierade maten. Före kvällens uppskattade konsert och den härliga supén visades filmen "Elins väg" och de tre filmer som var ett resultat av projektet re:elin.

Söndagens program bestod av en utflykt med buss till Linnés Råshult. Under färden både dit och hem berättade initierat *Björn Theorin* och *Margit Forsström* om det vi såg längs vägen, vad gäller kulturgeografi och historia och kuriosa.

På plats delades vi in i tre grupper och visades i tilltagande regn runt i ängarna och trädgårdarna av förvaltarna *Lena* och *Michaël Michaëlsson* och *Börje Svensson* som höll i en biologisk miniexkursion.

Som avslutning på dagen och helgen serverades vi en ekologisk buffélunch som hade tillagats av systrarna *Michaëlsson* som driver trädgårdskaféet på Råshult.

Till alla er som har möjlighet är ett besök i denna fantastiska miljö ett måste! / AMW

Elin Wägner som staty

Siri Derkert mötte Elin Wägner på Fogelstad och fångade henne i lera när hon håller tal. Hon är klädd i dräkt och blus med rosett i halsen. I handen håller hon sitt manuskript.

Den lilla bronsstatyn, 21,5 cm, som nu förstoras upp, finns i Bonniers konstsamling, och är från 1945 enligt boken om Bonniers porträttsamling.

En vacker höstdag för Barbro Andersson, medlem i Sällskapet sedan många år och medarbetare i projektgruppen, och jag Enköpingsvägen till Löt där skulptören Rune Rydelius har sin ateljé i en gammal skola. Vi ville se hur långt arbetet med förstoringen av Siri Derkerts staty fortskridit.

Elin Wägner står nu i ateljén i nästan naturlig storlek och Rune demonstrerade hur skickligt Siri Derkert arbetat med de olika linjerna i skulpturen och hur de liksom talar med varandra. "Jag har lärt mig mycket genom att arbeta med den här uppförstoringen", menade Rune.

Den exakta placeringen av statyn är ännu inte bestämd men det lutar mot någonstans på Odenplan. Invigning kommer att ske i samband med firandet av Selma och Elin på Svenska Akademien den 17 maj 2014. / mes

Med Elin på Bokmässan

Göteborg badade i solsken under den årliga Bok-och biblioteksmässan den 26-29 september. Vi delade monter med Pär Lagerkvist-samfundet och var som vanligt placerade bland De Litterära Sällskapen (DELS). Mässan, vars tema var Rumänien, besöktes av drygt 96 000 personer.

Vi var flera från styrelsen samt fyra göteborgsdamer med Mona Nygren i spetsen, som informerade och entusiasmerade dem som tittade in i vår monter. Särskilt roligt var det att så många yngre verkade intresserade, men det ligger kanske ibland en äldre generation bakom. En medelålders kvinna med en tonårsdotter i släptåget köpte raskt både *Pennskaftet* och *Norrullsligan*, pekade på sin dotter och sa: "Jag ska tvinga henne att läsa dem!" En äldre man ville diskutera likheten mellan Ellen Key och Elin Wägner. Till slut avslöjade han att Ellen Key hade bekostat hans farfars skolgång.

Vi medverkade även på De Litterära Sällskapens scen, där Helena Forsås-Scott talade under rubriken "Wägners dialog: fräck, provocerande, enträgen" och Peter Forsgren om "Kvinnor, mat och makt i några Elin Wägner-romaner".

Till slut vill jag tacka alla som hjälpte till i vår monter med både det praktiska och med att föra ut Elins budskap. / Ann-Christin Gunnarsson

Sagan om ringen

Birgitta Boucht berättade en gång om den magiska känslan hon fick när hon provade Elin Wägners ring. Myterna om Elins ring har varit många men här berättar Margareta Strömstedt vad som verkligen hände.

"Den ska sitta på en levande hand", sa Elin Wägners kusin Lisa Ekedahl när hon plockade fram den gamla ringen som tillhört Elin Wägner ur ett skåp ute i sitt hus vid Nora sjö, nära Danderyd, norr om Stockholm. Det var på 1990-talet. Hon trädde den på mitt finger och jag for hem omtumlad och med huvudet fullt av tankar och idéer.

Ringen var Elin Wägners förlovningsring, som hon fick av fästmannen och filosofiprofessorn John Landquist inför förlovningsen i början på seklet. Att Lisa E. ville ge mig ringen berodde på att jag som författare och tv-producent sysslade med Elin Wägners liv och dikt i

Margareta Strömstedt visar Elins ring

mer än tio år. Det hade blivit en handfull dokumentärer och framför allt – en av de första stora tv-teaterproduktionerna på det nystartade TV2. I sex avsnitt dramatiserade jag Elin Wägners lilla roman *Kvarteret Oron* om de självförsörjande unga kvinnorna på Söder i Stockholm. En av huvudpersonerna var en ung friherrinna som av olika omständigheter förlorade hela sin förmögenhet och måste försörja sig själv som kontorsflicka i Stockholm. Friherrinnan spelades av Solveig Ternström och det var självklart för mig att hon skulle vara med och få bära ringen. Bland mina vänner fanns också Kerstin Ekman och Astrid Lindgren. Vi fyra skulle i tur och ordning förvalta ringen, som vi ansåg hade magiska egenskaper. Med den på fingret kunde man skriva mästerverk!

Detta är nu längesedan. Jag gläder mig åt att Elin Wägner-sällskapet tar väl hand om den magiska ringen.

Stockholm 29 augusti 2013

Margareta Strömstedt

P.S. Ringen är av guld med silver omkring en rosenlipad diamant. Tunn och sliten!

Brev till Fröken Norlin

Tack till Maria Wägner, Vannis dotter, som skänkt ett brev, som hon köpt för 100 kr av en samlare på Lidingö, till Elin Wägner-sällskapet. Vi lämnar brevet vidare till Kvinnohistoriska samlingarna i Göteborg.

Brevet är skrivet för hand på fint brevpapper med Elin Wägners namn i tryck och daterat Bergslund 3/7. Kuvertet visar att brevet sänts 1941 och är adresserat till Författarinnan Ragnhild Norlin, Falun. Är det någon som känner till adressaten? Min tolkning är att EW fått en bok av fröken Norlin, som hon kanske inte läst så noggrant men att hon vill ge författarinnan uppmuntran genom att hänvisa till egna erfarenheter. /mes

Kära Fröken Norlin!

Det var snällt att ge mig boken fast jag tycks ha fattat så dåligt. Jag har inte hunnit läsa om den, bara bläddrat än och känt igen mig. Jag tror man får vara glad om man förmår ge form åt och få andra att fatta en bråkdel av vad man själv lägger in i orden. Särskilt då man har så stark känsla som ni att det är något bortglömt, något obeskrivligt man ville få fram. Det var roligt att den nu ligger där och budskapet alltså väntar på den som kan förstå. Tack för den lilla nyckeln, men det var synd att ni inte prövade den själv, jag tror att freden med jorden och med människorna är nära förhanda. Jag är ledsen att vi inte träffades, det berodde väl ockå på att vi fick vara på (oläsligt namn) så lite. Jag tyckte det såg ut som ni velat tala med mig, men jämnt måste jag ju försvinna – dumt nog.

Lycka till!

Er Elin Wägner

Elins Revolution

Under sommaren sändes en serie program kallade Fasad i radions P1. I ett av dessa användes ett par texter av Elin Wägner som inslag, bland annat den korta artikeln "Revolution" som publicerades i Svenska slöjdföreningens tidskrift 1929.

Artikeln är en kommentar till Stockholmsutställningen 1930. Till initiativtagarna till denna hörde just Slöjdföreningen vars direktör Greger Paulsson, gift med Elins syster Ester, också var utställningskommissarie.

Wägner ser utställningen som ett tecken på att en revolution är på väg att ske i samhället. Med det menar hon att individualismen allt mer fått ge vika för kollektivism. Utställningen, med sin inriktning på bruksvaror av god kvalitet för de breda folklagren, beskriver Wägner som uttryck för ett nytt Sverige präglad av framåtanda och samarbete. Det är denna samhällsomvandling hon menar vara ett slags revolution. Hennes trosvisshet framgår tydligt alldeles i slutet av artikeln, där hon skriver: "Nu är den tid inne, då den individualistiska och nationalistiska aeran skall övergå i gemensamhet och universalism. Individerna skall skänka utan att förinta sig, han skall ta emot, utan att utplåna sig själv."

Det är tankar Elin Wägner själv skulle återkomma till, exempelvis i romanen *Vändkorset* (1935), ett slags kollektivroman som utspelar sig i ett småländskt brukssamhälle. Trots att detta är en av Wägners mest optimistiska romaner vad gäller samhällsutveckling, visar den samtidigt att gemenskap och universalism inte är helt enkla att förverkliga, att vägen dit både är fylld av konflikter och av kompromisser, för enskilda individer såväl som för samhället i stort.

Peter Forsgren

Minnen i nytt ljus

Nej, jag vill inte vara tyst, skriker Margareta Strömstedts lillebror Lasse i bönhuset. Det går som en chockvåg genom församlingen och när han 26 år gammal begår självmord är det ett skrik som går genom märg och ben.

Detta skildrar Margareta Strömstedt gripande i sin senaste bok *Jag skulle gärna vilja förföra dig – men jag orkar inte* (Bonniers förlag)

Vi känner igen flera av hennes berättelser och minnen i boken, som har underrubriken *Möten, minnen, dagboksblad*, men här har hon gått ett steg längre. Texterna borrar vidare och längre in i det som verkligen skedde. Nu är det inte bara urringningarna som är djupa och männens händer och blickar som klär av henne utan en vilja att förstå det som hände och att inte dölja och behaga.

En stark självkritik löper genom bokens olika texter och hon granskar, med dagens feministiska blick, det som skett och det som hon inte tidigare vågat eller kunnat berätta.

I "August hette han min store starke far" berättar hon om sin frikyrkliga uppväxt och kärleken till sin far. Hon berättar om sina tvivel när hon ska bli församlingsmedlem och nu antligen förstår hon att pappans kärlek hade tålt att hon inte fogat sig (trots att hennes namn redan var inskrivet med bläck!). Är det inte det som kallas nåd och villkorlös kärlek?

Minnen, möten och upplevelser skärskådas och får ett nytt ljus. Det är en liten men viktig bok.

Kerstin Axén Krag

Hållkollbo

I Bergsluft nr 69 kan vi läsa om hur Nora i Gerda Anttis bok *Adamssons sitter och grunnar på sitt liv och speciellt hur hon hamnade på äldreboendet. Kollektivboende hade kanske varit något för henne?*

Vi är en grupp som tycker det är dags att se om sitt hus. Innan ålderdomen infinner sig på allvar vill vi skapa och flytta in i ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart kollektivhus där vi på ett inte alltför kostsamt sätt bor tryggt och trivsamt utan att lämna för stora ekologiska fotspår efter oss – allt i Elin Wägners anda.

Många i vår grupp HÅLLKOLLBO Sustainable Cohousing har kollektivhuserfarenhet och vet att behovet av hemtjänst minskar och skjuts upp genom att de boende hjälper varandra. Vi menar att tiden är mogen att förena oss för ett värdigt boende på äldre dar. Vi är många och vi blir gamla, speciellt kvinnor; därför skall vi se till att ha en beredskap.

Hur tror ni Elin skulle agerat när det gäller boende-frågor i allmänhet och stadsboende på äldre dar i synnerhet? Ett förslag är att ett kommande seminarium

ägnas boende utifrån Elins perspektiv.

Växjö kommun sägs vara Europas grönaste stad. Vid ett besök i staden i början på sommaren 2013 konstaterades att man kommit en bit på väg. Det vore kanske idé att återknyta till samtalet med stadsarkitekten, annat byggfolk och ekonomer och lägga fram tanken på ett hus i Växjö i Elin Wägners anda där kvinnor skulle kunna finna sitt boende inför ålderns höst.

Att välja kollektivhusboende handlar om att hitta samarbetsformer, något som i förlängningen är samma sak som fredssträvande. HÅLLKOLLBO:s inriktning är dessutom ekologisk och feministisk vilket också rimmar väl med Elin Wägners livsgärning.

Föreningen HÅLLKOLLBO Sustainable Cohousing genom *Margareta Jaric*, tel 076-3759459 mjaric@datamedia4f.se, www.hallkollbo.se

Grönkållsallat miljövänlig vintermat

Vad är miljövänlig mat? Det är att äta mindre kött och mer ekologiskt, närproducerat och att undvika matsvinn. Samt att äta mat efter säsong.

Nu när vintern står för dörren och den gröna salladen till maten inte längre kan bestå av t.ex. isbergssallat behövs alternativ. Min favorit är grönkållsallat.

Gör så här:

Skär ca 6 stora grönkållsblad utan stjälk i små, små bitar. Tillsätt 3-4 msk russin, som legat i varmt vatten några minuter. Gör en citrondressing med rapsolja, äppelcidervinäger, citronsaft och lite örtsalt. Håll rikligt med dressing över grönkållan. Låt gärna denna blandning stå och dra en stund.

Strax före servering tillsätts antingen ett halvt äpple skuren i bitar (gärna ett äpple med rött skal) eller en clementin skuren i små bitar. Till fest rekommenderar jag en röd, ekologisk paprika, också den skuren i mindre bitar. Paprika är bland de mest besprutade grönsakerna, därför välj ekologisk.

Denna grönkållsallad – grön och röd – är bland de mest uppskattade maträtterna på mitt julbord!

Karin Sahlström

"Då det blir tal om husmödrarnas arbete brukar man framhålla deras betydelse och makt som kunder. Men deras makt står inte i proportion till de miljoner som går genom deras händer." (Väckarklocka, 1941)

Skicka bidrag till nästa Bergsluft före 1/3 2014 Elin Wägner-sällskapet. Bg 645-0126

Bergslufts red:

Marianne Enge Swartz (mes)

Tel: 073 557 0118, mes@comhem.se

Ann-Margreth Willebrand (AMW)

Tel: 0470 711675, amwillebrand@hotmail.com